

शासकीय / निमशासकीय विभाग,
महामंडळे / मंडळे, सार्वजनिक उपक्रम,
स्थानिक स्वराज्य संस्था यांचेमार्फत
देण्यात येणाऱ्या कंत्राटी कामाचा व
त्यासाठी नियुक्त कामगारांचा विमा
उत्तरविणेबाबतची कार्यपद्धती .....

महाराष्ट्र शासन

वित्त विभाग

शासन परिपत्रक क्र. संकीर्ण-२०१८/प्र.क्र.४७/विमा प्रशासन,

मंत्रालय, मादाम कामा मार्ग,

हुतात्मा राजगुरु चौक, मुंबई ४०००३२.

दिनांक : १३ जुलै, २०२२.

वाचा :- १) शासन निर्णय, वित्त विभाग क्र.एआयएफ-२१८३/सीआर-१७४/८३/एडीएम-५,
दि.१६.०१.१९८४
२) शासन निर्णय, वित्त विभाग क्र.विमासं-१०९८/प्र.क्र.२८/९८/शासन हमी,
दि.१९.०८.१९९८.

परिपत्रक:

शासकीय / निमशासकीय विभाग / महामंडळे / मंडळे, नगरपालिका, महानगर-पालिका, जिल्हा परिषदा, पंचायत समित्या तसेच ग्राम पंचायती, सार्वजनिक उपक्रम इत्यादी संस्थांचे कंत्राटी कामाचे विमाविषयक व्यवहार शासनाच्या नियंत्रणाखालील विमा संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य या कार्यालयाकडे करण्याबाबतचे आदेश दि.१९.०८.१९९८ च्या शासन निर्णयान्वये देण्यात आलेले आहेत.

२. राज्य शासनाची कंत्राटी कामाची विमा योजना यशस्वी करण्यासाठी राज्य शासकीय / निमशासकीय विभाग / महामंडळे / मंडळे, सार्वजनिक उपक्रम, विद्यापीठे, प्राधिकरणे, महानगरपालिका, नगरपालिका, जिल्हा परिषदा, नगर परिषदा, पंचायत समित्या, ग्राम पंचायती, शासनाच्या प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्ष नियंत्रणाखाली सर्व प्रकारच्या संस्था इत्यादी यांनी प्रकर्ता (Principal) या नात्याने सोपविलेल्या कंत्राटी कामाचा विमा संबंधित कंत्राटदार यांनी विमा संचालनालयाकडे विमा उत्तरविणे बंधनकारक आहे.

३. विमा संचालनालयाने निश्चित केलेल्या (उदारणार्थ कंत्राटदाराच्या सर्वकष जोखमीचे विमापत्र, उभारणी/साठवणूक सर्वकष विमापत्र इत्यादी) विमापत्राखाली कंत्राटी कामाच्या संपूर्ण रकमेस व कंत्राटी कामाच्या पूर्ण कालावधीसाठी उत्तरविण्यात येते. तसेच, कंत्राटी काम पूर्ण करण्यासाठी नियुक्त करण्यात आलेल्या सर्व कामगारांचा विमा श्रमिक नुकसान भरपाई विमापत्राखाली उत्तरविण्यात येतो. संबंधित प्रकर्ता व कंत्राटदार यांना याबाबतची माहिती व्हावी म्हणून याबाबतच्या कार्यपद्धतीची सविस्तर माहिती / सूचना सोबत जोडल्या आहेत.

४. सर्व प्रशासकीय विभागांना सूचित करण्यात येते की, त्यांनी सदर माहिती / सूचना त्यांच्या प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्ष नियंत्रणाखालील सर्व कार्यालये /महामंडळे /मंडळे, सार्वजनिक उपक्रम, विद्यापीठे, प्राधिकरणे, महानगरपालिका, नगरपालिका, जिल्हा परिषदा, नगर परिषदा, पंचायत समित्या, ग्राम पंचायती इत्यादी संस्थांच्या निदर्शनास आणाव्यात, तसेच सदर संस्थांमार्फत प्रत्येक कंत्राटाच्या वेळी सदर माहिती /सूचना संबंधित कंत्राटदारास देण्यात याव्यात, अशा सूचना त्यांना द्याव्यात.

५. विमा संचालनालयास सूचित करण्यात येते की, त्यांनी उपरोक्त माहिती / सूचना त्यांच्या कार्यालयात दर्शनी भागात आणि विमा संचालनालयाच्या संकेतस्थळावर प्रसिद्ध कराव्यात.

६. सदर परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर प्रसिद्ध करण्यात येत असून त्याचा संगणक संकेतांक २०२२०७१३१५४३२३१५०५ असा आहे. सदर परिपत्रक डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(वि. रं. दहिफळे)

सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. महालेखापाल (लेखा परीक्षा / लेखा व अनुज्ञेयता) १/२, मुंबई / नागपूर.
२. सचिव / प्रधान सचिव / अपर मुख्य सचिव, सर्व मंत्रालयीन प्रशासकीय विभाग, मंत्रालय, मुंबई ३२
३. संचालक, विमा संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
४. संचालक, लेखा व कोषागारे संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
५. संचालक, स्थानिक निधी लेखापरीक्षा संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, बेलापूर, नवी मुंबई.
६. आयुक्त, राज्य कर विभाग, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
७. अध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य कर न्यायाधिकरण, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
८. संचालक, लॉटरी संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
९. निवड नस्ती (विमा प्रशासन)

वित्त विभाग, शासन परिपत्रक क्रमांक संकीर्ण-२०१८/प्र.क्र.४७/विमा प्रशासन,
दि.१३ जुलै, २०२२ चे सहपत्र

शासकीय / निमशासकीय विभाग, महामंडळे / मंडळे, सार्वजनिक उपक्रम, स्थानिक स्वराज्य संस्था
यांचेमार्फत देण्यात येणाऱ्या कंत्राटी कामाचा व त्यासाठी नियुक्त कामगारांचा विमा उतरविणेबाबतची
कार्यपद्धती .....

(अ)

प्रत्येक प्रकर्ता यांनी खालील नमूद केलेली कार्यपद्धती अनुसरून **कंत्राटी कामाचा विमा** विमा संचालनालयाकडे उतरविण्याची दक्षता घेण्यात यावी.

१. प्रत्येक प्रकारच्या कंत्राटी कामाचे कार्यादेशात व करारनाम्यात “विमा संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, गृहनिर्माण भवन, २६४, पहिला मजला, कला नगर समोर, वांद्रे (पूर्व), मुंबई-४०००५१ (दूरध्वनी क्र. २६५९०४०३/ २६५९०६९० व फॅक्स क्रमांक २६५९२४६१)” या कार्यालयाकडे विमा उतरविण्याची अट अंतर्भूत करण्यात यावी.
२. कंत्राटी कामाचे स्विकारपत्र व कार्यादेश कंत्राटदाराला निर्गमित करताना त्याची एक प्रत विमा संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य या कार्यालयास अग्रेषित करावी.
३. कंत्राटी कामापोटी कंत्राटदारास रक्कम प्रदान करण्यापूर्वी कंत्राटदाराने कंत्राटी कामाचा विमा योग्य प्रकारे विमा संचालनालयाकडे उतरवून या संबंधीचा पुरावा सादर केलेला आहे, याची खात्री करावी. तदनंतरच, कंत्राटी कामापोटीची देय रक्कम प्रदान करावी.
४. काही विशिष्ट परिस्थितीत कंत्राटदारास कंत्राटी कामाची देय रक्कम प्रदान करण्याची तातडीची आवश्यकता भासल्यास कंत्राटी कामाच्या मुल्याच्या अंदाजे रु. १/- (प्रतिशेकडा) या दराने रक्कम वळती करून उर्वरीत रक्कम प्रदान करण्यात यावी व नंतर विमा संचालनालयाकडे ही रक्कम विना विलंब धनादेश/ धनाकर्षाद्वारे अथवा ग्रास प्रणालीद्वारे विमा उतरविण्यासाठी हस्तांतरीत करण्यात यावी.

काही प्रसंगी असे निर्दर्शनास आले आहे की, संबंधित प्रकर्ता हे कंत्राटदाराच्या देय असणा-या चालू देयकाच्या (Running Bill) १% रक्कम कपात करून विमा संचालनालयाकडे जमा करीत आहेत. चालू देयकाच्या १% रक्कम कपात केल्यामुळे पुरेशा विमाहप्ता अभावी विमा अधिनियमाच्या तरतूदीनुसार विमादावा देय होत नाही, याची नोंद घेण्यात यावी.

५. विमा उतरविण्यासाठी विहीत नमुन्यातील विमाप्रस्तावपत्र उपलब्ध झाल्यानंतर विमा संचालनालय प्रत्येक कंत्राटी कामापोटी प्रदान करावयाची अंतिम रक्कम कळवू शकेल.

या रकमेचे समायोजन वरील परिच्छेद क्र.३ मध्ये नमूद केलेल्या कार्यपद्धतीनुसार कंत्राटदाराच्या देयकातून वळती केलेल्या व विमा संचालनालय कार्यालयाकडे हस्तांतरीत केलेल्या रकमेशी करण्यात येईल. विमाहप्ता रक्कम अतिरीक्त भरलेली असल्यास ती परत करण्यात येईल. तसेच, ही रक्कम कमी असल्यास, प्रकर्ता यांनी उर्वरीत विमा हप्त्याची रक्कम कंत्राटदाराच्या देयकातून वळती करून प्रदान करण्यास विमा संचालनालयाला सहकार्य करणे आवश्यक आहे. संबंधित कंत्राटदार यांनी रक्कम कपात झाल्याच्या दिनांकापासून ३० दिवसांच्या आत विमा संचालनालयाशी संपर्क साधून कपात रक्कम समायोजनाबाबतची कार्यवाही करणे आवश्यक आहे. तदनंतर या संदर्भात कोणताही पत्रव्यवहार विचारात घेण्यात येणार नाही.

६. कंत्राटीकामाचा विमा संदर्भात निर्गमित करण्यात येणारी विमापत्रे ही प्रकर्ता/कंत्राटदार यांच्या संयुक्त नावे असणार आहेत. संबंधित प्रकर्ता यांनी “ना हरकत प्रमाणपत्र” सादर केल्याशिवाय विमादाव्याची रक्कम कंत्राटदारास मिळणार नाही. तेव्हा, अशाप्रकारे संबंधित प्रकर्ता यांचे आर्थिक हितसंबंध विमापत्राखाली सुरक्षित रहात असल्याने, सर्व प्रकर्ता यांनी कंत्राटदार योग्यप्रकारे विमा संचालनालयाकडे कंत्राटीकामाचा विमा उतरवित आहेत यासंबंधी दक्षता बाळगणे आवश्यक आहे.
७. विमा संचालनालय या कार्यालयास विमाहप्ता रक्कम प्राप्त झाल्यानंतर कंत्राटी कामाचा विमा योग्य विमापत्रकाखाली उतरविल्यासंबंधीच्या पृष्ठ्यर्थ विमापत्रक अथवा विमा स्विकारपत्र निर्गमित करण्यात येईल.
८. जर कोणत्याही कंत्राटदाराने उपरोक्त पद्धतीने विमापत्र न घेता परस्पर विमा कंपनीकडून विमापत्र घेतल्यास सदर विमापत्रके अग्राह्य असतील.
९. जेव्हा कंत्राटी कामाचे मूल्य रु.५० कोटीपेक्षा अधिक असेल, त्यावेळी कंत्राटदाराने विमा संचालनालयाच्या नामिकाप्रविष्टसूची (empanelled) सर्वेक्षकांकडून विमापूर्व तपासणी अहवाल (Pre-Insurance Inspection of Risks) प्राप्त करून विहित नमुन्यातील विमाप्रस्तावपत्र विमा संचालनालयाकडे सादर केल्यानंतर व विमाहप्ता रक्कम प्रदान केल्यानंतर संबंधित कंत्राटदारास कंत्राटीकामाचा विमा थेट अथवा सहविमा सेवा पद्धतीखाली उतरविण्यासाठी पुढील कार्यवाही विमा संचालनालयाद्वारे केली जाईल. कंत्राटदाराने कंत्राटी कामाचा विमा संचालनालयाकडे अथवा विमा संचालनालयाच्या मान्यतेने सहविमा सेवा(Co insurance cum servicing) पद्धतीखाली उतरविला नसेल तर परिच्छेद क्रमांक (क) नुसार संबंधित प्रकर्ता यांनी कंत्राटदाराच्या देयकातून एकूण कंत्राटी मुल्याच्या रु. १ % प्रमाणे सेवाकरासह रक्कम वळती करून विमा संचालनालयाकडे जमा करण्याची दक्षता घ्यावी.

(ब)

विमा संचालनालयाचे मुख्यालय मुंबई तसेच, प्रादेशिक कार्यालय नागपूर येथे आहे. विमा संचालनालयाचे कार्यक्षेत्र संपूर्ण महाराष्ट्रात विखुरलेले आहे. विमा संचालनालयाकडे उपलब्ध असलेले मनुष्यबळ विचारात घेता, कंत्राटी कामाचा विमा व्यवहार हाताळताना मर्यादा येत आहेत. तसेच, महाराष्ट्राच्या अंतर्गत भागामध्ये असलेल्या कंत्राटदारास विमा संचालनालयाच्या मुंबई अथवा नागपूर येथील कार्यालयाकडे संपर्क साधून विमा उतरविणे काही प्रसंगी आर्थिकदृष्ट्या तसेच, वेळे अभावी सोईचे होत नाही. अशा प्रसंगी कंत्राटी कामाचा विमा व्यवहार हाताळण्यासाठी **विवरणपत्र निहाय (schedule policy) विमा** उतरविण्याची कार्यपद्धत खालीलप्रमाणे आहे.

- अ) रु.२५ लाखापेक्षा कमी कंत्राटी मुल्याचे काम कंत्राटदारास सुपूर्द केले असल्यास संबंधित कंत्राटदाराच्या प्रथम देयकातून एकूण कंत्राटी कामाच्या मुल्याच्या रु.०.५०% या दराने विमाहप्त्याची रक्कम कपात करून कार्यादेशाच्या प्रतीसह विमा संचालनालयाकडे "विमा संचालक, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई" यांच्या नावे धनाकर्ष/धनादेश अथवा ग्रास प्रणालीद्वारे खालील विवरणपत्रात दोन प्रतीत ३० दिवसात सादर करणे आवश्यक आहे.

अ. क्र.	कंत्राटदाराचे नाव	कंत्राटी कामाचे नाव	कार्यादेश क्र.	कंत्राटी कामाचा कालावधी	कंत्राटी कामाचे मुल्य	रु.०.५०% प्रमाणे विमा हप्त्याची रक्कम
१	२	३	४	५	६	७

संबंधित प्रकर्ता विमाहप्ता रक्कम कंत्राटदाराच्या देयकातून वळती करून प्रदान करीत असल्यामुळे ३० दिवसाचा कालावधी क्षमापित करण्याचा अधिकार विमा संचालनालयाचे विभाग प्रमुख विमा संचालक यांचेकडे राहिल.

संबंधित प्रकर्ता (Principal) यांचेकडून विमा संचालनालयास विवरणपत्रातील तपशिलासह प्राप्त झाल्यावर, विवरणपत्रनिहाय एकच विमापत्रक (schedule policy) निर्गमित करण्यात येईल. या विमापत्रका अंतर्गत कंत्राटदाराच्या संपूर्ण जोखीम विमापत्रकाखाली किंवा सागरी/साठवण-उभारणी विमापत्रकाखाली कंत्राटी कामाचा विमा उतरविला जाणार असल्याने, त्या विमापत्रकाच्या अटी व शर्तीनुसार विमाछत्राचा लाभ प्रकर्ता यांना मिळणार आहे. तसेच, संबंधित कंत्राटीकामाच्या ठिकाणी अपघातामुळे कामगारांना होणारे नुकसान श्रमिक नुकसान भरपाई विमापत्रकाच्या अटी व शर्तीनुसार स्विकारून विमा दावे निकाली काढले जातील.

- ब) जेव्हा कंत्राटदारास रु. २५ लाखापेक्षा अधिक रकमेचे कंत्राटी काम सुपूर्द केले असल्यास, कंत्राटदाराने विमा संचालनालयाच्या कार्यालयाकडे प्रत्यक्ष संपर्क साधून विहीत नमुन्यातील विमाप्रस्तावपत्र सादर करणे अनिवार्य आहे. विमा

संचालनालयाकडे विमाहप्ता रकमेचा भरणा केल्यावर संबंधीत कंत्राटदारास विमा स्विकारपत्र/विमापत्र निर्गमित करण्यात येईल.

- क) जेव्हा कंत्राटी कामाचे मूल्य रुपये २५ लाखापेक्षा जास्त असेल आणि जर कंत्राटदाराने कंत्राटी कामाचा विमा विमा संचालनालयाकडे विमा उतरविल्याचा पुरावा म्हणून विमा संचालनालयाने निर्गमित केलेले विमास्विकारपत्र/विमापत्रक संबंधित प्रकर्ता (Principal) यांना सादर केले नाही. तर संबंधित प्रकर्ता यांनी एकूण कंत्राटी कामाच्या मुल्याच्या रु.१ % या दराने कंत्राटदाराच्या प्रथम देयकातून रक्कम वळती करून विमा संचालनालयाकडे धनाकर्ष/धनादेश अथवा ग्रास प्रणालीद्वारे कंत्राटदारनिहाय खालील विवरणपत्रासह ३० दिवसात हस्तांतरीत करण्याची दक्षता घ्यावी.

अ. क्र.	कंत्राटदाराचे नाव	कंत्राटी कामाचे नाव	कार्यादेश क्र.	कंत्राटी कामाचा कालावधी	कंत्राटी कामाचे मूल्य	रु.१% प्रमाणे विमा हप्त्याची रक्कम
१	२	३	४	५	६	७

(क)

कंत्राटी कामाचा कालावधी विस्तारीत झाल्यास विमाहप्ता आकारण्याबाबतची कार्यपद्धती:

कंत्राटी कामाच्या प्रशुल्कामध्ये विमापत्रकाचा कालावधी संपल्यानंतर विमापत्रकाचा कालावधी विस्तारीत करण्याची तरतूद/कार्यपद्धत विहित केलेली आहे. तथापि, प्रकर्ता यांच्याकडून संदर्भाधीन शासन परिपत्रकानुसार विमाहप्ता रक्कम जमा झाल्यानंतर कंत्राटी कामाच्या मुल्यामध्ये वाढ अथवा कंत्राटी कामाचा कालावधी विस्तारीत झाल्यास आकारण्यात येणा-या विमा हप्त्याबाबत खालीलप्रमाणे कार्यपद्धती निश्चित करण्यात येत आहे.

१) प्रकर्ता यांनी कंत्राटदाराच्या देयकातून ०.५० किंवा १ टक्केप्रमाणे विमाहप्ता रक्कम जमा केली असल्यास :-

(अ) जर कंत्राटदाराने विमा संचालनालयाकडे कंत्राटी कामाचा विमा उतरविल्याचा पुरावा म्हणून विमापत्रक/विमास्विकारपत्र प्रकर्ता यांना सादर न केल्यास, कंत्राटदाराच्या प्रथम देयकातून शासन परिपत्रकानुसार विमा हप्त्याची रक्कम कपात करून विमा संचालनालयाकडे जमा केली असेल व त्यानंतर कंत्राटी कामाचा कालावधी विस्तारीत झाला असेल तर, विस्तारीत कालावधीकरीता विमाछत्राचा लाभ देण्यासाठी खालील कोष्टकात नमुद करण्यात आलेल्या दरानुसार एकूण कंत्राटी मुल्यावर रक्कम कपात करून विमा संचालनालयाकडे विहित पद्धतीने जमा करण्यात यावी.

अनु.क्र.	विस्तारीत कालावधी	रक्कम कपात करावयाचा दर
१	१ महिन्यापर्यंत	०.२६८% अधिक प्रचलित वस्तू व सेवाकर
२	२ महिन्यापर्यंत	०.२८३% अधिक प्रचलित वस्तू व सेवाकर
३	३ महिन्यापर्यंत	०.३०२% अधिक प्रचलित वस्तू व सेवाकर
४	६ महिन्यापर्यंत	०.३३६% अधिक प्रचलित वस्तू व सेवाकर
५	९ महिन्यापर्यंत	०.३७९% अधिक प्रचलित वस्तू व सेवाकर
६	१२ महिन्यापर्यंत	०.३९७% अधिक प्रचलित वस्तू व सेवाकर
७	१५ महिन्यापर्यंत	०.४१७% अधिक प्रचलित वस्तू व सेवाकर
८	१८ महिन्यापर्यंत	०.४३६% अधिक प्रचलित वस्तू व सेवाकर
९	२१ महिन्यापर्यंत	०.४५५% अधिक प्रचलित वस्तू व सेवाकर
१०	२४ महिन्यापर्यंत	०.४७४% अधिक प्रचलित वस्तू व सेवाकर

(ब) २४ महिन्यापेक्षा अधिक कालावधी असल्यास संबंधित प्रकर्ता/कंत्राटदार यांनी प्रत्यक्ष विमा संचालनालयाशी संपर्क साधून याबाबतची कार्यवाही करण्यात यावी.

(क) कंत्राटी कामाच्या मुल्यामध्ये वाढ झाल्यास, कंत्राटी कामाच्या वाढीव मुल्यावर शासन परिपत्रकानुसार ०.५०/१ टक्के तसेच विस्तारीत कालावधीकरिता वरील कोष्टकात नमूद करण्यात आलेल्या दरानुसार एकूण कंत्राटी मुल्यावर (वाढीसह) रक्कम जमा करण्यात यावी.

२) कंत्राटदाराने कंत्राटी कामाचा विमा संचालनालयाकडे उतरविला असल्यास :-

कंत्राटदाराने कंत्राटी कामाचा विमा विमा संचालनालयाकडे उतरविल्याबाबतचा पुरावा म्हणून विमा संचालनालयाने निर्गमित केलेले विमापत्र/विमास्विकारपत्र प्रकर्ता यांना सादर केले आहे. अशा कंत्राटी कामाचा मुल्यामध्ये वाढ झाली असेल किंवा कामाचा कालावधी विस्तारीत झाला असेल, तर संबंधित कंत्राटदाराला वाढीव मुल्याचा/कालावधी विमा उतरविण्यासाठी प्रकर्ता यांनी निर्देश निर्गमित करावेत. जर, संबंधित कंत्राटदार यांनी याबाबतचा पुरावा प्रकर्ता यांना सादर केला नाही, अशा प्रसंगी, प्रकर्ता यांनी कंत्राटदाराच्या देयकातून परिच्छेद १ (अ) मधील कोष्टकामध्ये नमूद करण्यात आलेल्या दरानुसार रक्कम कपात करून विमा संचालनालयाकडे जमा करण्यात यावी.

वरीलप्रमाणे कपात करण्यात आलेली विमा हप्त्याची रक्कम खालील विवरणपत्रातील तपशिलासह २ प्रतीत विमा संचालनालयाकडे “विमा संचालक, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई” यांच्या नावे धनादेश/धनाकर्ष अथवा ग्रास संगणक प्रणालीत (GRAS- Government Receipt Accounting System) प्रकर्ता यांनी जमा करणे आवश्यक आहे. त्यानुसार, विवरणपत्रनिहाय सामाईक विमापत्रक/पृष्ठांकन निर्गमित करण्यात येईल.

अ. क्र.	कंत्राटदाराचे नाव	कंत्राटी कामाचे नाव	कार्यादेश क्र.	कंत्राटी कामाचा कालावधी	कंत्राटी कामाचे मुल्य	कपात केलेली विमा हप्त्याची रक्कम
१	२	३	४	५	६	७